

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA’NIN ÇOCUKLARA YÖNELİK ŞİİRLERİNDE KÜRESEL MEKÂNIN TEMSİLİ

Representations of Global Space in Fazıl Hüsni Dağlarca’s Poems for Children

Elif Emine BALTA*

ÖZ

Fazıl Hüsni Dağlarca, Türk şiirine kazandırdığı eserlerle edebiyat dünyasında seçkin ve ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Türk dilini temiz ve berrak kullanışı, içten ve doğal anlatımı, şiirlerine yüklediği duygu değeri, imgesel zenginliği ve zamana direnen temaları ele alışıyla Türk çocuk şiirine de özgün örnekler kazandırmıştır. Çocukların sevecek okuyabileceği *Yeryüzü Çocukları* adlı eseri bu örneklerden biridir. Bu makalede, *Yeryüzü Çocukları* adlı eser, küresel mekânın şiirsel temsili bağlamında incelenmiştir. İnceleme, şiirsel yapı ile çocuk edebiyatının temel ilkeleri arasındaki ilişki gözetilerek “mekânın somutlaştırılması, mekânın canlandırılması, mekânın imgesel dönüşümü, mekânın çocuksu duyarlılıkla yansıtılması, şiirsel coğrafyanın kurgusu” üzere beş alt başlıkla yapılandırılmıştır. Eserdeki şiirlerin, yeryüzünü ve insanlığı kucaklayan evrensel bir anlayışla kaleme alındığı ifade edilebilir. Şiirlerdeki mekânlar somutlaştırılmış ve canlandırılmış, mekânlara imgesellik kazandırılmıştır. Bununla birlikte Dağlarca’nın dünyayı, yetişkin kalıplarından arındırarak bir çocuğun merakıyla yorumladığı söylenebilir. Şair, böylelikle sevgi, insan hakları, barış gibi evrensel değerleri çocuğun keyifle keşfedebileceği şiirsel bir atlasa dönüştürmüştür.

Anahtar Sözcükler: çocuk edebiyatı, Fazıl Hüsni Dağlarca, çocuk şiiri, çocuksu duyarlılık, mekân.

ABSTRACT

Fazıl Hüsni Dağlarca holds a distinguished and unique place in the literary world thanks to the works he has contributed to Turkish poetry. Through his clean and lucid use of the Turkish language, his sincere and natural style, the emotional depth he infuses into his poems, his rich imagery, and his exploration of timeless themes, he has also contributed original examples to Turkish children’s poetry. His work *Yeryüzü Çocukları* [Children of the Earth], which children will enjoy reading, is one such example. In this article, the work titled *Yeryüzü Çocukları*, is examined in the context of the poetic representation of global space. The analysis is structured un-

* Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitimi Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Düzce/Türkiye. E-posta: elifkucuk@hotmail.com. ORCID: 0000-0001-8958-4628.

der five subheadings “the concretization of space, the animation of space, the imaginative transformation of space, the reflection of space through a childlike sensibility, and the construction of poetic geography” while considering the relationship between poetic structure and the fundamental principles of children’s literature. It can be said that the poems in this collection were written with a universal perspective that embraces the earth and humanity. The settings in the poems are made concrete and brought to life, imbued with imagery. At the same time, it can be said that Dağlarca interprets the world through a child’s curiosity, free from adult conventions. In this way, the poet has transformed universal values such as love, peace and human rights into a poetic atlas that a child can joyfully explore.

Keywords: children’s literature, Fazıl Hüsni Dağlarca, children’s poetry, childlike sensitivity, space.

Giriş

Çocuk edebiyatında şiir, çocuğun iç dünyasını ifade etmesine olanak sağlayan, hayal gücünü geliştiren ve yaratıcılığını destekleyen önemli bir edebî türdür. Buna karşın, çocuk edebiyatındaki diğer edebî türlerle karşılaştırıldığında şiirin görece geri planda kaldığı söylenebilir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında, şiirin dilin yoğun, çağrışıma dayalı ve estetik kullanımını gerektirmesi nedeniyle zor ve soyut bir tür olarak algılanması; yayınevlerinin daha çok öykü ve roman gibi kurgusal metinlere yönelmesi; ayrıca eğitim-öğretim süreçlerinde şiirin derinlikli bir okuma ve yorumlama metni olarak ele alınmak yerine, çoğunlukla ezberlenen ve diksiyonu ya da güzel konuşmayı geliştirmeye hizmet eden bir tür olarak değerlendirilmesi gösterilebilir (Benton, 1978: 111; Maynard vd. 2005: 2). Oysa meseleye şiirin sunduğu imkânlar bağlamında yaklaşmak daha etkili ve stratejik bir tutum olacaktır.

Aksan’a göre (1999: 8) şiir, “gerek içerik, öz, gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünü”dür. Çocuk şiiri ise çocukların duygu, deneyim ve algı dünyasını yansıtan; dili, onların bilişsel düzeyine uygun olarak yoğun ve müzikal bir biçimde kurgulayan bir edebî tür olarak tanımlanır (Gill, 2007). İnsan, yaşamının erken dönemlerinden itibaren anne ve babalarının kendisiyle ninniler, tekerlemeler ve çeşitli dil oyunları aracılığıyla kurduğu iletişim sayesinde şiirle karşılaşır (Cumming, 2007: 93). Bu tür söyleyişlerle çocuk, kelimelerin ne anlama geldiğini tam olarak bilmesee dahi o seslerin uyumunu hisseder ve bu uyum onda müzikal bir etki uyandırır. Çocuk, kelimenin söylenişindeki duyguyu sezer. Bu nedenle şiirsellik öncelikle

duygular aracılığıyla insanın ruhunda ve zihninde karşılık bulur. Çocuğun şiirselliği algılamasında ritim önemli bir yere sahiptir.

Çocukların, “insan tabiatıyla ilişkili olarak” en çabuk algıladıkları ve benimsedikleri unsurlardan birinin ritim olduğu ileri sürülebilir (Kıraç, 1997:39). Oyun çağına geldiklerinde ise tekerleme ve sayışmalar biçiminde kendini gösteren şiirsel söylem, onların “sihirli dünyasının kapılarını” aralar (Oğuz, 1992: 24). Bu dönemde “acemi bir inşa gayreti” ile oluşturulan, ses ahenkleri ve çağrışımlarla zenginleşen tekerlemeler, çocuk dünyasında büyük bir değer taşır (Önal, 2002: 5). Okul çağındaki çocuk ise edebî bir tür olarak şiirle Türkçe ders kitapları aracılığıyla tanışır. Bu süreçte şiirin dize, kıta ve uyak gibi biçimsel özelliklerini tanımaya başlar. Ayrıca şiirin anlam dünyasını çözümleme ve yorumlama becerisi de zamanla gelişir. Bir bakıma şiirle daha bilinçli olarak meşgul olmayı öğrenir.

Şiirle kurulan bu ilişkinin bir diğer boyutu ise çocuk ile şair arasındaki bağıdır. Bütün büyük şairler, *büyük kâşifler ve mucitler* olarak kabul edilmelerinin yanı sıra (İnce, 2009) çocuğun duygu ve algı dünyasını en iyi anlayan kişilerdir. Şair, dünyaya duyduğu merakı, yaşama sevincini ve keşfetme isteğini canlı tutar. Bu nedenle şair ile çocuk arasında dünyayı algılama biçimi, yaşama yaklaşımı ve duygularını ifade edişleri bakımından önemli benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlik şiirin iki ucunu birbirine bağlayarak anlamlandırma zemini kurmaktadır. Böylece çocuk ile şair arasındaki ortak duyarlılık, şiirin anlamının okuma sürecinde yeniden kurulmasını mümkün kılar. Çocuk, şiirle kurduğu ilişkide yalnızca okur rolüyle sınırlı kalmaz; şiiri kendi deneyim ve duygusal birikimi ölçüsünde yorumlayarak anlamlandırma sürecine etkin biçimde katılır (Carthew, 2011).

Çocuklar için şiir, bireysel ve alışılmadık olanı değerli kılan bir anlatım yoludur. Şiirsel söylem, çocuğun nesneler arasındaki benzerlik ve ilişkileri keşfetmesini teşvik eder. Özgün dil kullanımları, dilbilgisel sapmalar ve mantık dışı görünen imgeler ile duyguları ifade etmede özgürlük alanı sağlanır ve çocuk bir süreliğine de olsa dış dünyanın katı kurallarından uzaklaşır (Hilberry, 1972: 135-136). Zihnin bir konu üzerinde serbestçe dolaşması ve söz konusu dizelere ya da imgelere odaklanması; hayal gücünün beslenmesi ve yaratıcı düşünmenin gelişmesi açısından uygun bir zemin oluşturur. Endres (1963: 838) şiiri, sanatsal değerinin yanı sıra insanlığın tarihî mirasıyla bağ kurmayı sağlayan güçlü bir anlatım biçimi, bireyi zihinsel verimsizlikten, dili yüzeysel kullanmanın önüne geçen bir araç olarak değerlendirir. Endres’in dikkat çektiği çocuk ve gençleri etkileyen bu sorunlar günümüzde geçerliliğini korumakla birlikte giderek çeşitlenip derinleşmektedir.

Bu nedenle çocukların dil ve düşünce gelişimini destekleyecek nitelikli edebî metinlere duyulan ihtiyaç daha da önem kazanmaktadır. Şiirin eğitsel işlevi de göz önünde bulundurulduğunda çocuk şiirlerinin, çocukların algı ve anlamlandırma düzeylerine uygun dilsel ve imgesel özellikler taşıması beklenmektedir. Bu bakımdan da çocuk şiirleri, yetişkin şiir kanonunun gölgesinde kalmamalı, kendi özgün değeriyle ele alınmalıdır (Gill, 2007: 624-625).

1. Şiirde Mekân

Edebiyat ve coğrafya, tarihsel olarak mekânın anlamlandırılması konusunda ortak paydada buluşur. Bilimsel ve sanatsal bir disiplin olarak edebî coğrafyada mekân, arka plan değil metnin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınır (Karademir, 2021: 285). Bu bağlamda edebî metinler, okurun mekânı yalnızca tanımasıyla birlikte deneyimlemesini ve anlamlandırmasını sağlayan araçlar hâline gelmektedir. Bu anlamlandırma süreci, edebî eserlerde mekânın nasıl kurgulandığıyla yakından ilişkilidir. Edebî eserlerde mekân; imge ve semboller aracılığıyla, somut gerçeklik ile düşsel unsurların bütünleştiği temsili bir yapıya dönüştürülerek aktarılır (Kutlar, 2005: 94). Bachelard (2014) “Hayal gücünün kavradığı mekân, geometricinin ölçümüne ve düşüncesine teslim edilmiş kayıtsız bir mekân olarak kalamaz. Yaşanmış bir mekândır bu.” cümleleriyle mekânın yalnızca dışsal bir gerçeklikten ibaret olmadığını vurgular. Geleneksel coğrafyada mekân; koordinatları belirlenebilen, sınırları çizilebilen ve ölçülebilen bir alan olarak ele alınır yani mekânın nesnel ve fiziksel yönünü ön plana çıkarılır. Ancak fenomenolojik coğrafya, mekânın insanlar tarafından nasıl deneyimlendiği, algılandığı ve anlamlandırıldığıyla ilgilenir. Bu bağlamda mekân, insanın anıları, deneyimleri, kültürel değerleri ve duygusal bağları sayesinde “yer”e dönüşür. Bachelard da insanın mekânı hayal gücü, bellek ve yaşantılarıyla sürekli yeniden kurduğu bir anlam alanı olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla mekân, insanın iç dünyasını yansıttığı için öznel deneyimleri doğrultusunda yeniden kurulan bir olgu niteliği taşır. Bu öznel yeniden kurma süreci, edebî metinlerde farklı anlatım türleriyle farklı biçimlerde yansıtılır. Özellikle şiirde mekân, yalnızca fiziksel bir çevreyi betimleyen unsur olmaktan çıkar; şairin duygu, düşünce ve hayal dünyasının imgesel bir yansımasına dönüşür. Bu bağlamda Yivli, bu durumu şu sözlerle açıklamaktadır:

Şiirin mekânı haritadaki herhangi bir yer olmaktan çıkar, bizzat şair tarafından yaşanmış bir yere dönüşür. Nasıl romanda kurgusal bir gerçeklikten söz ediyorsak, şiirdeki mekân da fiziksel bağlamından kopartılarak imgeyle yeniden üretilen bir olguya bırakır yerini. Mekân şiirde imgeleştirilirken

şair-mekân ilişkisi, nesnenin şair üzerinde bıraktığı izlenimler, şairin öznel tutumu belirleyici nitelikler olarak değer kazanır (Yivli, 2009: 681).

Yivli'nin (2009) değerlendirmesi şiirde mekânın fiziksel gerçekliğin ötesine geçerek şairin öznel deneyimleriyle yeniden kurulan estetik bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir. Bu yaklaşım, edebî coğrafyanın mekâna yüklediği anlamla da örtüşmektedir. Edebiyatın sunduğu bu anlatım imkânı, çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda çocuğun sınırlı yaşam deneyimini genişletecek bir işlev kazanır. Bu yönüyle çocuk edebiyatı, çocuğun doğrudan deneyimleme fırsatı bulamadığı mekânları tanımasını sağlayarak hem mekân algısının hem de hayal gücünün gelişimine katkıda bulunur.

1.1. Çocuk Şiirinde Mekân

Çocuk edebiyatı, çocuk okuru kendi yakın çevresinin ötesindeki dünyayla tanıştıran kurgusal bir alandır. Öykü, roman, masal, anı, gezi yazısı ve benzeri metin türleri aracılığıyla çocuk, doğrudan deneyimleyemediği mekânları tanır, bu sayede farklı yaşam biçimlerine ve kültürlerle dair farkındalık geliştirir. Söz konusu metinler çocuğu bilgilendirmekten çok onun hayal gücünü zenginleştirir, farklı kişi ve mekânlarla zihinsel bağ kurmasını sağlayarak empati becerisinin gelişimini destekler.

Günümüzde çocuk edebiyatı, yalnızca dış dünyayı aktaran ya da dil öğretimine hizmet eden faydacı bir araç olarak değerlendirilmemektedir. Bütüncül bir yaklaşımla çocuk edebiyatı eserleri; çocuğun mevcut sınırları aşmasına, yeni perspektifler edinmesine ve özgürleşmesine imkân sunan estetik bir deneyim dünyası olarak kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatı türleri arasında şiir; kısa ve yoğun anlatımı, imgelerle kurduğu zengin anlam dünyası ve duygulara doğrudan hitap eden yapısıyla özel bir yere sahiptir. Şiirin bu ayırt edici niteliği, büyük ölçüde şiirsel imgenin işlevinden kaynaklanmaktadır. Nitekim Bachelard'a göre (2014) bir anlatım unsuru olarak şiirsel imge okuyucunun hayal gücünde yeni bir dünya kuran yaratıcı bir güçtür. Onun ifade ettiği gibi “Poetik hayal, dilin ortaya çıkışıdır ve de imleyen dilin biraz üstündedir. Öyleyse şiiri yaşayarak, kurtarıcı bir ortaya çıkışı da deneyimleriz. (...). Ne var ki bu ortaya çıkışlar hep yenilenir; şiir, dili ortaya çıkış haline getirir” (Bachelard, 2014: 21). Çocuk, yetişkinin aksine dilin katı kalıplarına henüz tamamen hapsolmadığı için bu estetik deneyimi doğrudan yaşar. Şairler, çocuklara yönelik bu yeni dili kurgularken dili yalnızca bilgi veren bir araç olmaktan çıkarıp onu yaratıcı ve hareketli bir ifade biçimi haline getirirler.

1.2. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Çocuklara Yönelik Şiirleri

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Türk çocuk şiirinde saygın bir yer edinmesinde; çocuğu evrensel bir değer olarak ele alması ve bu yaklaşımı şiirlerine başarıyla yansıtması temel etken olmuştur. “İşte benim ulusum çocuklar” sözüyle kendisini yurttaşı saydığı çocuk ulusuna duyduğu inancı ve sevgiyi dile getirir (Dağlarca, 1998: 12). Milliyet, din, dil ve ideoloji ayrımı gözetmeksizin tüm çocukların eşit değere sahip olduğu inancındadır. Bu evrensel çocuk anlayışı, şairin çocuklara yönelik şiirlerini biçimlendiren temel düşünsel zemini oluşturur.

Çocuğu, insanlığın geleceği olarak gören Dağlarca, şiiri de bu geleceğin şekillenmesinde etkili bir araç olarak değerlendirmektedir. Şair, çocuk ve şiir ilişkisine yüklediği bu anlamı kendisiyle 2001 yılında gerçekleştirilen söyleşide şöyle dile getirmiştir: “Şiirler çocuğun bilinç iğnesidir. Yaşadıklarını, o küçücük günlerini birer boncuk gibi toplarlar, güzel iplere dizerler, avuçlarına doldururlar şiir dinleyen çocuklar. Çocuklara şiir okurken, onların gözlerine bakarım. Orada bütün derslerden kurtulmuşlardır. Orada anne-babalarından kurtulmuşlardır. Çocuklar böylece orada kendilerini yeniden yaratırlar” (Kıbrıs, 2004: 371). Şairin sözleri, çocuğun dilsel, bilişsel, ruhsal yönlerden kendi kimliğini şiir aracılığıyla oluşturacağını açıkça gösterir. Şiirin özgürleştirici gücünü çocukların özgürlükleriyle özdeşleştirmektedir. Şiir, çocuğun dış otoriteden veya zorunluluklardan geçici de olsa sıyrılmasını; kendine ait bir iç dünya kurmasını sağlar. Başka bir deyişle şiir, çocuğun kendini var ettiği, ifade ettiği bir ortam olur. Şairin çocuğun gelişiminde şiire yüklediği bu işlev, dili kullanma biçimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda şairin Türkçeye olan yaklaşımı, çocuk şiirlerini kavramak açısından temel bir hareket noktası teşkil etmektedir.

Dağlarca, Türkçeyi Türk milletin varlığını, bağımsızlığını ve kültürünü taşıyan temel değerlerden biri olarak kabul eder. Türkçeye duyduğu bu bağlılığın oluşmasında, çocukluk yıllarında ailesinden ve yakın çevresinden edindiği manevi ve kültürel birikimin önemli etkisi bulunmaktadır (Yeşilyurt, 2010: 361). Şair, şiirlerinde güzel ve duru bir Türkçeyle çocuk dilini yakalar. Ayrıca sözcük seçiminde yaratıcı tercihler yapar; ses tekrarları ve dilsel oyunları ile anlatımı güçlendirir. Örneğin sözcüklere yüklediği alışılmadık anlamlar ve kurduğu taze çağrışımlar, şiirlerine imgesel bir derinlik kazandırır. Bu imgesel yapı, çocuk okurun hayal gücünü besleyerek onda dille oynamaya ve anlamı kendi zihninde tamamlama isteği uyandırır. Bir anlamda onun şiiri, çocuğu dilin sanatsal yönünü keşfetmeye teşvik eder.

Anlam açısından çok katmanlı bir görünüm sergileyen ve edebiyat, tasavvuf, tarih, felsefe, mitoloji ile folklor gibi çeşitli kaynaklardan beslenen Dağlarca'nın şiiri, tematik açıdan da zengin bir yapı arz eder (Yeşilyurt, 2010: 360). Geniş bir külliyata sahip olan şair, şiirlerinde çok çeşitli temaları ele almıştır. Çok sayıda eser vermesine rağmen kendisini hiçbir zaman yeterli görmemesi, yazmayı sonu olmayan bir uğraş gibi benimsediğini göstermektedir. Bu anlayış, onun yaratıcı kişiliğini ve zengin duygu ile düşünce dünyasını yansıtmaktadır.

2. Yöntem

Çocuk edebiyatı alan yazınında, çocuk şiirlerinde imgesel kurgunun çocuksu duyarlılıkla ilişkisini ele alan çalışmaların sınırlı olması nedeniyle bu araştırmada söz konusu ilişki Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerindeki coğrafi mekânların imgesel temsili bakımından incelenmiştir. İncelemede şairin *Yeryüzü Çocukları* adlı eseri ele alınmıştır. *Yeryüzü Çocukları* 1974 yılında yayımlanmış olup başlığı ve içindeki şiirleriyle çocuklara yönelik değerli bir şiir derlemidir. Eserde Başparmak (B) (27 şiir), Gösterme Parmağı (GP) (30 şiir), Ortaparmak (OP) (32 şiir), Yüzük Parmağı (YP) (41 şiir), Serçe Parmak (SP) (35 şiir) başlıkları ile ayrılmış beş bölüm bulunur. Ayrıca Yazarın Açıklaması başlığı altında dört şiir yer almaktadır. Eserde tüm şiirler serbest vezinle yazılmış ve her biri farklı coğrafi mekânı konu edinmiştir. Mevcut inceleme, *Yeryüzü Çocukları* adlı eserde küresel mekânın imgesel temsili ile çocuksu duyarlılık arasında nasıl bir ilişki kurulmaktadır? sorusu etrafında şekillenmiştir. Eserin içerik temelini oluşturan coğrafi mekânın, şiir dilinde nasıl inşa edildiği Aksan (1999) ve Özünü'nün (2001) şiir diliyle ilgili tasnif ve görüşleri referans alınarak değerlendirilmiştir.

3. Yeryüzü Çocukları Adlı Eserde Küresel Mekânın Temsili

Bu bölümde şairin, mekânı çocuksu duyarlılık çerçevesinde nasıl kurduğu beş alt başlık hâlinde değerlendirilmiştir.

3.1. Mekânın Somutlaştırılması

Fazıl Hüsni Dağlarca, şiirlerinde somutlaştırma stratejileriyle coğrafi mekânı çocuk okur için anlaşılabilir hâle getirmiştir. Uzak ve yabancı mekânlar çocuğun deneyim dünyasına ait nesne ve imgelerle ilişkilendirilir, soyutluktan kurtulur ve daha anlaşılır biçime dönüşür. Şair, mekânı yalnızca tanımlanmakla sınırlı kalmaz. Kullandığı betimleyici anlatım ve özgün benzetmelerle çocuk okurun zihninde mekânın görsel ve algısal olarak yeniden inşa edilmesini sağlar. Şairin hayal dünyasından ve kendine özgü üslubundan doğan bu benzetmeler, mekânı somutlaştırarak çocuğun gözünde canlı

birer sahneye dönüştürür: “Moldovya bir kocaman oyuncak”, “Tuna çocuklar çocuğu”, “Balığa benzer benim sevgili ülkem Bolivya”, “Besbelli bir oyundur, bir sevgidir bayraklar”, “Frunze benzer eski yazıları” “Babam And Dağları’na benzer/ Annem Atlas dalgalarına”, “Benzer Fas’ta dağlar/ Birbirine küsen develere”, “Akankagua Dağı en büyük çobanıdır buraların” gibi dizelerde, benzetmeler ifadeyi güzelleştirirken benzeyenin özelliğini etkili biçimde ortaya koymaktadır. Örneklerden de anlaşılacağı üzere şair, benzetmelerini somut unsurlarla sınırlamamış; somut ve soyut kavramları harmanlayarak imgesel etkiyi ve anlam derinliğini artırmıştır. Çocuk şiirinde somut öğeler çocuğun metni zihninde canlandırmasını kolaylaştırırken soyut kavramlarla kurulan ilişkiler çağrışım kurma, hayal gücünü geliştirme ve anlamı derinleştirme süreçlerini desteklemektedir. Dilin seçkin söyleyişleriyle karşılaşan bir çocuk, sözcüklerin nasıl özenle seçilip yan yana getirildiğini duyumsar. Okurun farklı coğrafya, mekân ve kültürlerle yönlendirilmesi ise hayal dünyasını besleyerek metni çok katmanlı biçimde anlamlandırmasını sağlar. Böylece benzetmeler, çocuğun estetik zevkini geliştirmenin yanı sıra yorumlama becerisini de destekleyen işlevsel bir anlatımdır.

Şairin, çocuğun zihninde canlı bir imge oluşturmayı amaçlamasıyla mekân, duyuyla algılanabilen somut gerçekliğe bürünür. Anlatıdan ziyade betimlemeye dayanan bu şiirsel kurguda mekân, pasif bir arka plan veya basit bir dekor olmanın ötesinde şiirin anlam dünyasını bizzat tesis eder: “Bir dilim ekmeğe benzer ülkemiz/ Şili/ İncecik/ Upuzun” dizelerindeki gibi çocuğun bilmediği uzak bir ülke olan Şili, bir dilim ekmeğe benzetilerek kendisine yaklaştırılır. Çocuk yeni edindiği bilgileri deneyimleriyle ilişkilendirir; bu da onun anlam kurma sürecini destekler. Şair, Melanezya’yı anlattığı şiirinde de betimlemelerle canlı görüntüler sunarak çocuk okurun duygu ve düşünce dünyalarına seslenmektedir:

Uzanır takım adalarımız/ Yeni Gine’den Yeni Zelenda’ya dek/ Derilerimiz
kara diye bize kara adalar derler ya/ Aldanırlar hep-Ülkemiz yemyeşil/
Bizler ta ilk çağlarda yaşarken/ Geceleri masalların geceleri/ Tropikal or-
manlar/ Bizi düşler gibi dolaştırır koyu gölgelerinde.-Çocukların içi büyü-
mez/ Dışı/ Büyüye büyüye/ Büyük çocuk olurlar/ Melanezya’da hep (Dağ-
larca, 1998: B-28).

Şiirin dizelerinde, Melanezya’nın coğrafyasını, halkını ve bu halkın doğayla kurduğu köklü ilişki okura sunulmaktadır. “Masalların geceleri” ve “bizi düşler gibi dolaştırır” dizelerinde masalsı bir atmosfer yaratılmış, bu atmosfer, tropikal ormanlar, düşler ve koyu gölgelerle desteklenmiş; “Bizler ta ilk çağlarda yaşarken” dizesiyle de Melanezya büyülü bir dünyaya dö-

nüştürmüştür. Şair fiziksel betimlemeyi coğrafi mekândan yöre halkına çevirerek şiirin asıl anlam katmanına girmiş olur. “Derilerimiz kara diye bize kara adalar derler ya” dizesinde ayrımcılıkla ilgili eleştirisini halkın serzenişiyile dile getirir. Bölge adının, halkın ten rengine indirgenerek kullanılması ayrımcılıkla ilgili önyargıyı temsil etmektedir. “Aldanırlar hep/Ülkemiz yemyeşil” dizeleriyle coğrafyanın güzelliği vurgulanarak önyargının yanlışlığı ifade edilir. İlk bakışta tropikal doğanın betimlendiği aynı zamanda dünyaya ayrımcı bakış açısının eleştirildiği bu metnin şiirsel gücü, çocuk okurun hayal dünyasına hitap edecek, ona düşünsel zenginlik kazandırabilecek niteliktedir.

Şiirlerdeki betimlemeler, canlı renkler, güneş ve yıldız gibi ışık kaynakları ile aydınlık-karanlık karşıtlığıyla şekillenir. Böylece duygu ve anlam, güçlü bir görsellik aracılığıyla okura aktarılır. Özellikle renkler, çocuğun zihninde imgelerin somutlaşmasına ve bellekte kalıcılık kazanmasına katkıda bulunur. Tavşan vd. (2019: 51) renklerin çocukların belirli imgeleri hatırlamalarını kolaylaştırdığını ifade etmektedir. “Üç Buzağı” başlıklı şiirde çocuğun hayal dünyasına seslenen renkli betimlemeler ve kişileştirmelerle masalsi bir tablo tasvir edilir: “(...) İşte bir mandıra pırl pırl/ Dalınız çocuklar Slovenya’nın içlerine/ Adriyatik’in kuzey dalgaları bile duyulmasın/ İşte bir mandıra pırl pırl/ Yemyeşil ovaların ortasında/ Kapısı ak, pencereleri apak- İşte çocuklar birdenbire fırlar dışarı mandıradan/ Üç küçücük buzağı/ Üçü de birbirinden güzel (...)” (Dağlarca, 1998: SP-10). Bu dizelerde sıfatların yoğun kullanımı, betimlenen mekâna canlı ve estetik bir görünüm kazandırır. Özellikle *pırl pırl*, *yemyeşil*, *ak* ve *apak* gibi renk ve nitelik bildiren ifadeler, mandırayı çocuğun zihninde temiz, düzenli ve huzur veren bir yaşam alanı olarak somutlaştırır. Böylece mekân yalnızca görsel özellikleriyle değil, çağrıştırdığı güven ve sıcaklık duygusuyla da anlam kazanır. Betimlemeye “Üç küçücük buzağı”nın aniden dışarı çıkışıyla hareket unsurunun eklenmesi ise mekânı durağan bir dekor olmaktan çıkararak yaşayan bir çevreye dönüştürür. Bu sayede çocuk, yabancı bir coğrafyaya ait bu mekânın atmosferini ve yaşantısını gözünde canlandırabilir. “Alaska Masalı” adlı şiirin dizelelerinde Alaska yol, kent, kapı, ev, ırmak gibi mekânsal unsurların buz imgesi etrafında ortak bir vasıfla sunulur: “Buzdan bir yol vardı/ Buzdan bir kent (Angoraj)-Buzdan bir kapı vardı/ Buzdan bir ev-Buzdan bir çağlayan vardı/ Buzdan bir ırmak (Yukon)-Buzdan bir yaprak vardı/ Buzdan bir ağaç -Buzdan bir gece vardı/ Buzdan bir ay (...)” (Dağlarca, 1998: SP-36). Şiirde mekân, buz imgesi etrafında örülerek bütüncül bir biçimde kurgulanmıştır. Yol, kent, ev, ırmak, ağaç ve gece gibi birbirinden farklı mekân öğeleri aynı

sıfatla verilir böylece Alaska'nın her yönüyle buzla özdeşleşen bir coğrafya olarak algılanmasını sağlar. Şiire ritim kazandıran "Buzdan bir" ifadesinin tekrarı soğuk, durağan ve tekdüze atmosferi pekiştirir.

3.2. Mekânın Canlandırılması

Veryüzü Çocukları'ndaki bazı şiirlerde insana özgü özelliklerle donatılan mekân canlı bir varlık olarak kurgulanmıştır. İnsan dışındaki varlıkların insan gibi davranan ya da hisseden varlıklar olarak sunulmasına dayanan kişileştirme, çocukların ilgisini çeken ve hayal dünyalarına kolay ulaşabilen bir sanattır. Kişileştirme yoluyla doğa unsurlarına insanca özellikler atfedilmesi, çocuğun doğayı kendine yakın hissetmesini ve mekânla duygusal bir bağ kurmasını kolaylaştırabilir. Hatta Groff'un (1962: 139-140) çalışmasında, çocukların anlatımlarında kişileştirmeye sıklıkla başvurdıkları ve bunun, dünyayı algılama biçimleri ve duygularını etkili biçimde ifade etme eğilimleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Eserdeki şiirlerden örnek olarak Şili ile Arjantin sırt sırta vermiş iki çocuk, Zagrep'in kiliseleri güneşe karşı uyuyan insanlar, Zanzibar bir nine, yaşlı kauçuk ağacı bir anne, Amuderya ile Sirderya iki kardeş olarak kişileştirilmiştir. Güçlü bir doğa imgesinin oluşturulduğu "Karadağ Masalı" şiirinde söz konusu imgenin temelini bu kişileştirme sanatı oluşturur:

Karadağ, Çetine'den çok uzak/ Dağların babası, başı kar. Ovalar çocuklarıdır onun,/ Ağzında Adriyatik Denizi'ne söylediği bin bir türkü-Karadağ umut verir geceleri/ Çobanlara/Doyurur kuzuları koyunlar/ Koyunları diz boyu ot-Karadağ'a baba derlerse de inanmaz çocuklar/ Besbelli genç/ Hem yellerle dolu hem yıldızlarla/ Omuzları Karadağ'ın-Üstü dumanlıdır, derler ki/ Kulübelerinde uyurlarken çok yıllar önce/ Sarışın ikizleri donmuş bir çobanın/ Buna üzülürmüş hep Karadağ (Dağlarca, 1998: GP-38).

Dizelerde Karadağ, çocuklarına umut veren, yol gösteren ve onları koruyan bir baba figürü ovalar ise onun çocukları olarak tasvir edilir. Yaşamın kaynağı olarak betimlenen Karadağ, türkü söylemesi ve üzüntü duyması gibi insana özgü özelliklerle kişileştirilerek canlı bir kimlik kazanır. Ayrıca baharın gelişiyi birlikte omuzları yıldızlar ve rüzgârlarla dolu genç bir adama benzetilmesi, doğanın yeniden canlanışını simgeler. Böylece mekân, yalnızca fiziksel özellikleriyle betimlenen bir çevre olmaktan çıkar; insani nitelikler taşıyan, çocukla iletişim kurabilen ve şiirin anlam dünyasını kuran etkin bir unsur hâline gelir. "Akdeniz Çocuk" başlıklı şiirde ise Akdeniz bir çocuk olarak kişileştirilmiştir:

Akdeniz derlerdi ona/ Sallanırdı/ Koca beşiğinde köpüklerin-Belki bin ulus elleri yumuşak,/ Yumuşak parmaklarıyla örtmüştü gözlerini/ Uyumuşt

Akdeniz-Nice nice kıyı kentleri yemyeşil/ Sımsıcak örmüştü/ Mavi saçlarını, dalgalar dalgalar-Çok annesi vardı Akdeniz çocuğun/ Po, Nil, Seyhan, Ron, Ebro.../ Ak memelerini sunmuşlardı ona-Çok yastığı vardı/ İzmir, Beyrut, İskenderiye, Marsilya.../ Hepsi birbirinden güzel.-Tanrı bile şaşardı ilk kez/ Büyümezdi yaşlanmadı ki/ Akdeniz çocuk (Dağlarca, 1998: B-15).

Şiirde görüldüğü üzere Akdeniz, anne, beşik, yastık ve meme gibi çocukluk çağrışımlı imgeler aracılığıyla hiç büyümeyen bir çocuk olarak resmedilir. “Çok annesi vardı” ve “Çok yastığı vardı” dizeleri, Akdeniz’i sevgi, şefkat ve güvenle çevrelenmiş bir çocuk kimliği içinde sunar. Akdeniz, yalnızca fiziksel bir coğrafya olmaktan çıkarak duygusal anlamlar yüklenen canlı bir mekâna dönüşür. Farklı nehirlerin “anne”, kıyı kentlerinin ise “yastık” olarak tasarlanması, Akdeniz’i çevreleyen coğrafi unsurların onu besleyen ve koruyan öğeler biçiminde algılanmasını sağlar. Bu kurgu, çocuğun aşına olduğu aile ilişkileri aracılığıyla uzak bir coğrafyanın somut ve daha yakın biçimde kavranmasına katkıda bulunur. “Annesini Kaçırarak İsteyen Çocuk” adlı şiirde şairin sıklıkla işlediği çocuk imgesi, kişileştirme sanatının kurulmasında önemli bir rol üstlenmektedir: “Tajo, yaramaz bir çocuktur, Portekiz’de/ Lizbon, annesi/ Çekip götürmek ister ta balıklara dek,/ Atlas denizine/ Annesini yaramaz çocuk” (Dağlarca, 1998: OP-7). Dizelerde Tajo Nehri’nin Lizbon’dan Atlas Okyanusu’na uzanışı, annesini peşinden sürüklemeye çalışan bir çocuğun davranışıyla ilişkilendirilir. Nehrin sürekli ve coşkulu akışı, ısrarcı bir çocuğun hareketliliğiyle özdeşleştirilerek mekâna canlı ve dinamik bir görünüm kazandırılmaktadır. Tajo Nehri’nin akışı, çocuğun günlük yaşamından tanıdığı bir davranış üzerinden somutlaştırılır; nehir, coğrafi bir unsur olmaktan çıkar çocuğun zihninde kolaylıkla canlandırdığı bir varlığa dönüşür.

3.3. Mekânın İmgesel Dönüşümü

Şiir dilinde mekân, anlatılar ve görsel temsiller aracılığıyla yeniden kurgulanarak yeni anlam katmanları kazanır böylece mekân imgesel bir yapıya dönüşür. Dağlarca’nın şiirlerinde de bu dönüşüm, özellikle karşıtlıklar ve alışılmamış bağdaştırmalar yoluyla belirginleşmiştir. Karşıt kavramlar, günlük dilde olduğu gibi edebî söylemde de sıkça kullanılmaktadır. Zira anlam, birçok durumda karşıtlıkların etkileşimiyle derinlik kazanmaktadır. Bu yönüyle karşıtlık, mekânın algılanışını zenginleştiren önemli anlatım olanaklarından biridir (Aksan, 1999: 113; Özünlü, 2001: 53). Yer ile gök, gece ile gündüz gibi zıtlıklar, çocuğun dünyayı ikili yapılar üzerinden kavrama eğilimini yansıtır. Şiirde duygu ve düşünceleri ifade ederken birbirine zıt kavram, olay ve durumların bir araya getirilmesiyle anlatımı güçlendirir ve etkisini artırır

(Aksan, 1999: 114). Karşıtlıklardan yararlanılan şiirlere örnek olarak “Tac Mahal” gösterilebilir:

Agralı çocuk/ İki masal birden söyler/ Şah Cihan masalını/ Mümtaz Mahal masalını/ Bir varmış/ Bir yokmuş gibi parlar hep/ Taşları getirir/ Götürür devler hep-Öylesine gözler kapalıdır ki/ Görenlerin/ Dört açılır/ Yüzlerce yıllık gözleri hep-Tac Mahal/ Hem tavus kuşuna benzer/ Hem/ Irmaklara-Tac Mahal/ Hem okula benzer/ Hem/ Okuldan dönmüş, okula gitmemiş öğrencilere-Tac Mahal/ Bir türküdür/ Bütün yeryüzü çocuklarının/ Söyler-ken ta annelerinin dinlediği (Dağlarca,1998: B-39).

Şiirde Agra şehri, bir çocuğun hayal dünyasıyla biçimlenen bir mekân olmuştur. Şah Cihan ile Mümtaz Mahal’in Tac Mahal’deki kabirleri, Agralı bir çocuğun ağzından masalsı bir anlatımla dile getirilmektedir. Şair, “varmış-yokmuş”, “getirir-götürür”, “kapalıdır-açılır”, “okuldan dönmüş-okula gitmemiş” gibi karşıt anlamlı ifadelerden yararlanarak şiire hareket ve ritim kazandırır. Bunun yanı sıra “hem... hem...” bağlacıyla Tac Mahal’i tavus kuşu, ırmak, okul ve öğrenci gibi farklı imgelerle ilişkilendirerek mekânın çok yönlü bir görünüm kazanmasını sağlar. Böylece Tac Mahal, karşıtlıklar ve benzetmeler aracılığıyla tek boyutlu bir gerçeklik olmaktan çıkar farklı çağrışımlara açık, çok katmanlı bir mekân imgesine dönüşmektedir. Masalsı atmosferiyle “Sevgi” adlı şiirde de mekân imgesel olarak yeniden kurulur:

Gabon’da bir yağmurla bir yaprak,/ Kardeştiler/ Yağmur da iriydi/ Yaprak da-Ele ele sallanırken/ Severdi onları gökyüzü/ Başka bir oyun yoktu ki Gabon’da/ İpsıktılar-Yağmur göğün çocuğuydu/ Yaprak toprağın/ Yağmurun geldiği yıldızları göremezdi ki yaprak-Öyle sevişirlerdi ki yağmurla yaprak/ Aralarına giremezdi/ Aydınlık bile-Öyle güzeldiler ki yağmurla yaprak/ Kuşlar bile/ Konamazdı/ üzerlerine onları-Yıl sonu geldi/ Kaldırdı tahtaya öğretmenler/ Sordular yaprağa nedir su/ Bilemedi yemyeşil yaprak (Dağlarca, 1998:YP-22).

Burada Gabon, yağmur ve yaprak etrafında örülen imgesel bir doğa hâlinde şiire konu olur. Yağmur ve yaprağın kardeş olarak sunulması, el ele sallanmaları, gökyüzünün onları sevmesi ve hatta “aydınlığın bile aralarına girememesi” şeklindeki betimlerle Gabon, gerçek coğrafyasından sıyrılır çocuğun hayal dünyasındaki uyumun ve kardeşliğin olduğu masal mekânı hâline gelir. Şiirin sonunda yaşamını su sayesinde sürdüren yaprağın suyu tanımlayamamasıyla bu uyum ve kardeşlik imgesel olarak kırılır. Okurun beklemediği ani kırılma çocuğun dikkatini çekecek, bildiği sandığı olgulara farklı bir gözle bakmasını sağlayacak bir imgesel dönüşümdür. Bu noktada mekânın, çocuğun merak duygusunu harekete geçirecek, hayal gücünü destekleyecek bir imgesellikle kurulduğu söylenebilir.

Şiirin, okuru etkileyen anlatım araçlarından olan alışılmamış bağdaştırmalar, göstergelerin ustaca ve özgün bir biçimde bağdaştırılmasıyla geniş bir düşünce-tasarım duygu-görüntü yumağı oluşturmaktadır (Aksan, 1999). Alışılmamış bağdaştırmalar çocuklar için hem ilgi çekici hem de mizahi bir anlatım unsuru olarak değerlendirilebilir. Dağlarca da eserinde alışılmamış bağdaştırmaları sıkça kullanmıştır. Şiirlerde “Petrol Dede”, “köprü çocuk”, “bir eski annedir”, “cirit çocuk”, “sesi kıpkırmızı bir çiçek”, “mavi bayramlar”, “kara ötüş”, “annemin sıcak dalgaları”, “sesi ak”, “ayakları kurt, elleri ırmak”, “düşük Akdenizlerce mavi” ve “şırıl şırıl anlatmak” gibi alışılmamış bağdaştırmalarla güçlü imgeler oluşturulmuştur. Bu imgeler, mekânın alışılmış anlam sınırlarını genişleterek ona yeni çağrışım alanları kazandırmaktadır.

Şair, coğrafi yerleri kimi şiirlerinde çocuk okurun anlamlandırabileceği gibi açık ve yalın kimi şiirlerde ise onu düşünmeye sevk edecek şekilde kapalı imgelerle anlatır. “Elmas Çocuk”, imgeselliğin yoğun biçimde kullanıldığı şiirlerden biridir. Şiirin başlığı, dizelerde oluşturulan temel imgeyle doğrudan örtüşür: “Bıktı böylesine yaşamaktan Elmas Çocuk/ Gitti yalvardı ülkesindeki kırk milyon koyuna/ Yok mu içinizde parlamayı seven/ Alsın elmaslığını benim, versin postunu” (Dağlarca, 1998: OP-5). Şiirde, Elmas Çocuk imgesi üzerinden Güney Afrika’nın topraklarının ve emeğinin sömürülmesi anlatılır. Elmas Çocuk’un ıslık ıslık parlamasıyla birlikte yapraklar kamaşır, güneş örtünür ve sular yanarak akar. Ancak anlatının kırılma noktası, onun bu yaşamdan bıkmaması ve ülkesindeki kırk milyon koyundan birinin postunu, kendi elmas niteliği karşılığında istemesidir. Bu istek, şiirin temel imgesel yapısını oluşturur. “Elmas” ve “post” gibi somut imgelerin beklenmedik bir ilişki içinde bir araya getirilmesi şiire düşündürücü bir boyut kazandırır. Böylece şair, somut ve çocuk dünyasına yakın imgeleri alışılmadık bir ilişki içinde bir araya getirerek hem güçlü bir imgesel anlatım kurar hem de şiire farklı anlam katmanları kazandırır.

3.4. Mekânın Çocuksu Duyarlılıkla Yansıtılması

Çocuk edebiyatında başarılı eserler ortaya koyabilmek, çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasını onun bakış açısından yeniden kurabilmeyi gerektirir. Ancak yazar ve şairlerin çocukluk deneyiminden uzaklaşmaları, çocuğun dünyayı algılama biçimindeki özgünlüğü ve saflığı eserlerine yansıtılmalarını güçleştirdiğinden çocuksu duyarlılık çocuğun gerçekliğinin metne inandırıcı ve doğal bir biçimde yansıtılmasında temel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Akşehirli’ye göre (2011: 440) çocuksu duyarlılık “çocuğun gözünden dünya” olarak tanımlanabilir. Mekânın çocuksu duyarlılıkla yansı-

lışı, Dağlarca'nın şiirlerinde hem dilsel tercihleri hem de çocuğun algı, hayal gücü ve düşünme biçimini yansıtan içerik özellikleri aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Çocuksu duyarlılığın metne aktarılmasında ilk dikkat çeken unsur, şairin dili kullanma biçimidir. Fazıl Hüsnü Dağlarca Türkçenin en güzel örnekleri arasında gösterilen şiirlerini sade ve duru bir dille kaleme almıştır. Dili basitleştirmeden çocuk okurun anlayabileceği bir düzeyde kullanmış; yalınlığı edebî söyleyişle birleştiren bir üslup sergilemiştir: “Çingenelerin bayrağı yokmuş ha/ Bu bir masal mıdır öğretmenim?/ Niye mi diyorsunuz/ Masallarda bayrak sözü geçmez de ondan.- Çingenelerin giysileri hep boyalıymış ha/ Bu bir masal mıdır öğretmenim?/ Niye mi diyorsunuz/ Masallar hep boyalıdır da ondan” (Dağlarca, 1998: B- 47). Şiirin dizeleri kısa, sade ve günlük konuşma diline yakın sözcüklerden oluşmuştur. Şair, çocuğun günlük yaşamda karşılaşabileceği sözcükleri ve “ha”, “Niye mi diyorsunuz” ve “...da ondan” gibi konuşma diline özgü ifadeleri kullanarak çocuğun doğal söyleyişini yakalamıştır. Ayrıca çocuğun, çingenelerin bayrağının ve giysilerinin masallarla ilişkilendirmesi, gerçekliği masalsı yönleriyle anlamlandırdığını göstermektedir. Şiirde çocuğa özgü algılama ve neden-sonuç kurma biçimi çocuksu duyarlılığın varlığına işaret eder.

Şiir dilinin temel anlatım özelliklerinden biri de kısa ve eksilteli anlatımdır. Kısa ve eksilteli anlatımdan kastedilen, birkaç cümlemin eksilteli bir biçimde tek bir yükleme bağlanması ve bu süreçte sözcüklerin tek tek anlam güçlerinden yararlanılmasıdır (Altay, 2001: 41). Bu ifade biçiminde sözcüklerin anlam yükü arttığından, sözün azaltılması anlam ve çağrışım alanını genişleterek şiirin etkisini artırır (Sağlık, 2014: 114). Bu söyleyiş Dağlarca'nın çocuk şiirlerinde kısa ve eksilteli söyleyiş, çocuksu duyarlılığı yansıtan temel anlatım özelliklerinden biri olarak görülür: “Polinezya,/ Bir çizgi çekiniz/ Fiji Adalarından Hawai Adaları'na/ Üstte kalır ülkemiz bizim./ Yüzlerce yüzlerce çocuk/ Hepsi/ Birer ada./ Kimi güneşle oynar/ Kimi denizle/ Hepsi/ Birer ada./ Yelleri çiçek çiçek/ Hepsi/ Birer ada./ Elllerinde birer şeker kamışı/ Emerler aydınlığı hep/ Hepsi/ Birer ada.” (Dağlarca, 1998: OP-20). Dizelerde “Hepsi / Birer ada.” şeklindeki kısa ve eksilteli söyleyiş yinelenmesiyle ritmik bir anlatım oluşturur. “Kimi güneşle oynar”, “Kimi denizle”, “Yelleri çiçek çiçek” gibi eksilteli dizeler, sözü gereksiz ayrıntılardan arındırarak anlamı yoğunlaştırır. Bu durumda şiirde hem ritmik bir akış sağlanır hem de çocuğun mekânı parça parça algılayışını yansıtan canlı bir anlatım kurulmuş olur.

Şiirde ses, biçimbirim, sözcük ve dize düzeyinde gerçekleştirilen tekrarlar, ritim ve ahenk oluşturarak metnin ses örgüsünü güçlendirir. Müzikte ana temanın yinelenmesine benzer biçimde işlev gören bu tekrarlar, zihindeki ses imgesini pekiştirirken belirli duygu, düşünce ve yargıların okur ya da dinleyicinin belleğinde kalıcı hâle gelmesini sağlar (Aksan, 1999). Klopfer de “Eğer bir kimseye beş kez aynı şeyi söylerse, altıncısında yeni bir şey söylenmediğinde şaşırılır.” sözüyle metin içi tekrarların okurda beklenti oluşturduğunu, bu beklentinin sürdürülmesi ya da kırılması yoluyla anlam üretimine katkı sağladığını ifade etmektedir (akt. Aksan, 1999). Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda değerlendirildiğinde, Dağlarca’nın çocuk şiirlerinde tekrarlar hem ritmik yapıyı güçlendiren biçimsel bir unsur hem de çocuğun dikkatini canlı tutan, beklenti oluşturan ve anlamı pekiştiren bir anlatım tekniği olarak kullanılmıştır. “Siyam’da Çocuk Sevgisi” adlı şiir buna örnek olarak gösterilebilir:

Taylan’da yaşlı filin biri/ Seviyordu yavru aslanın birini/ Çocuğun biri görürken- Yaşlı filin biri/ Ayrıldı, sürüsünü bıraktı cangılda/ Çocuğun biri görürken- Yaşlı filin biri/ Dişlerini parlattı uzun otlara süre süre/ Çocuğun biri görürken- Taylan’da yaşlı filin biri/ Yavru aslanın birini kaptı apardı sırtına/ Çocuğun biri görürken (Dağlarca, 1998: SP-28).

Eserdeki dizelerde eksilteli ifadeler, basit cümleler ve tekrarlar yoluyla şiirde ritim elde edilirken sohbet havası yakalanır. “Çocuğun biri görürken” dizesinin tekrarı çocuk okurun, kendisini şiirin içinde hissetmesini sağlar. Zaten şiirin imgesel kuruluşu, çocuğun zihninde kolaylıkla görselleşebilecek somut ve hareketli imgelere dayanmaktadır. Yaşlı fil, yavru aslan, Taylan, cangıl ve uzun otlar gibi unsurlar masalsi bir atmosfer oluştururken, filin eylemlerine ilişkin imgeler şiirin görselliğini güçlendirerek çocuğun hayal dünyasına seslenir. Yine “İspanyali Boğacak” adlı şiirde de tekrarlar bulunur:

Küçük boğa/ Boynunda kırmızı kurdeleler/ Madrid yollarında okula giderken/ Der bana: Hadi, koşarım.- Küçük boğa/ Boynunda yeşil sarı kurdeleler/ Okuldan dönerken/ Der bana: Hadi, top oynarım.-Küçük boğa/ Boynunda ak kurdeleler/ Ben esner esnemez/ Der bana: Hadi, uyurum/ Küçük boğa/ Boynunda güneşten kurdeleler/ Horozlar öttü mü/ Der bana: Hadi, uyanırım (Dağlarca, 1998: YP-14).

Şiirde Madrid ile küçük boğa imgesi, İspanya’nın kültürel kimliğini somutlaştırmaktadır. Şiirin ritmik yapısı, “Küçük boğa” ve “Der bana: Hadi,” ifadelerinin tekrarıyla oluşturulmaktadır. Her kıtanın benzer bir yapıyla başlaması çocuk okurda “Bu defa ne olacak?” beklentisi oluşturur; ardından gelen koşmak, top oynamak, uyumak ve uyanmak gibi farklı eylemler ise

şiiire hareketlilik kazandırır. Ayrıca çocuğun gündelik yaşamına ait bu alışıldık faaliyetler, çocuk okur ile şiir dünyası arasında köprü kurmakta bu bakımdan da çocuksu duyarlılığı desteklemektedir.

Çocuğun meraklı, hayret dolu ve saf oluşu çocuksuluğun en temel göstergeleridir (Şimşek, 2025). Bu özellikler, çocuğun dili kullanma biçimine doğrudan yansır. Çocuk, küçük yaşlardan itibaren yalın ve yinelemeli sorularıyla çevresine yönelik merakını gidermeye çalışır. Dağlarca'nın birçok şiirinde bu tür çocuksu sorgulamalara rastlanır. Şiirlerinde çocuk kimi zaman "Sordu Angolalı kız: -Anne/ Dalgalar mı boraları çağırır/ Boralar mı dalgaları?" (Dağlarca, 1998: YP-16) gibi dizelerle çocuk doğa olayları arasındaki ilişkileri kendi mantığıyla açıklamaya çalışırken kimi zaman da "-Peki anne,/ İtalya denizde mi yürür?" (Dağlarca, 1998: YP-17) dizesinde olduğu gibi ülkeyi canlı bir varlık gibi düşünerek coğrafi mekânı kendi algısı doğrultusunda anlamlandırmaktadır.

Şiirlerde yalnızca çocukların soruları değil verdikleri cevaplar da dünyayı naif çağrışımlarla yorumladıklarını göstermektedir. Bu naif bakışın belirgin örneklerinden biri "Kartaca'da Kalan" adlı şiirdir. Şiirde çocuk, annesine bir okul gününü öyküler:

Anne, sordu okulda öğretmen bize/ Tunus'un çıkıntısı Bon Burnu neye benziyor?/ Çağrıştık hep birden/ Benziyor yaramaz çok/ Evinden uzaklarda çok/ Güneşten yanmış bir çocuğa- Peki dedi öğretmen/ Niye kaçmış, nerelere uzanmakta?/ Çağrıştık bir daha hep birden/ Sanki tutmak istiyor ta Kartaca'da kalan/ O mavi balonunu (Dağlarca, 1998: GP-39).

Şair, çocukların okul yaşantılarını ve bu yaşantıları eve taşıma heyecanını yalın bir söyleyişle dizelerine aktarır. Öğretmen ile öğrencileri arasında geçen soru-cevap düzeni, şiire hem hareket hem de doğal bir konuşma ritmi kazandırmaktadır. Öğretmenin sorduğu sorulara öğrencilerin hep bir ağızdan verdiği cevaplar ise çocukların hayal güçlerini, çağrışım dünyalarını ve olaylara yaklaşma biçimlerini ortaya koyar. Dağlarca, şiirlerinde çocuğun ilgisini çekebilecek ayrıntılara yer vermiştir. Çocuksu duyarlılığı bu yönüyle bulunduran şiirlerden biri de "Norveç Kilidi"dir:

Çok girinti varmış/ Çok çıkıntı varmış/ Ülkemiz Norveç'in kıyılarında/ Dedi öğretmen/ Neden bu anneciğim? -Ülkemizde/ Atlas Okyanusu/ Birbirini/ Çok/ Seviyor diye mi? -Ülkemizde/ Atlas Okyanusu/ Birbirine/ Bir dev masalı/ Fısıldıyor diye mi? -Ülkemizde/ Atlas Okyanusu/ Birbirinden/ Korkusuz/ Diye mi? -Evet çok girinti var/ Çok çıkıntı var/ Ülkemizle deniz arasında çok/ Yeryüzü sallanması diye/ Burada kilitlemişler de ondan (Dağlarca, 1998: B-30).

Dizelerde Norveç, ülkenin en belirgin coğrafi özelliklerinden biri olan fiyortlarla tanıtılmaktadır. Öğretmenin kıyıların girintili ve çıkıntılı yapısına ilişkin verdiği bilgileri çocuk, hayal gücünde yorumlar. Atlas Okyanusu'nun Norveç'i çok sevdiği, ona dev masalları fısıldadığı ya da ondan korkmadığı yönündeki soruları çocuğun coğrafi bir olguyu kendi düşünce dünyası çerçevesinde algılayışını gösterir. Coğrafi mekân, çocuğun hayal gücüyle biçimlenmiş bir kurguya dönüşür. Şiirin sonunda annenin yaptığı açıklamayla çocuğun hayal dünyası ile coğrafi gerçeklik arasında denge kurulmuş olur.

Çocuksu duyarlılığın bir diğer boyutu, çocuğun yetişkinlerin doğru kabul ettiği bilgileri kendi düşünsel gelişimi, yaşantısı doğrultusunda sorgulamasıdır. Dağlarca'nın şiirlerinde de coğrafi mekân, nesnel gerçekliğiyle değil çocuğun onu algılayış ve anlamlandırış biçimiyle öne çıkmaktadır. Bu duruma örnek olarak “Gece ile Güneş” şiiri gösterilebilir:

En kuzeydeki sarışın ilkokul ikideydi/ Anlattı geceyle gündüzü öğretmen/
Bir damla bile anlayamadı ki o/ Gece kim gündüz kim? -Güneş batınca
gece olurmuş/ Amma da yalan/ Bir de yalan söyleme diyorlar/ Söylerken
kendileri.-Balıklar uyanık/ Kuşlar uykusuz/ İşte yarı gece olmuş:/ Güneş
batmamış ki daha.-Uzun uzun düşündü en kuzeydeki sarışın/ Sordu baba-
sına: Bu ne karışıklık/ Ya güneş gitsin göklerimizden ya gece/ Üst üste ol-
masınlar (Dağlarca, 1998: B-36).

Şiirde öğretmenin aktardığı “Güneş batınca gece olur” bilgisi, çocuğun yaşadığı kuzey coğrafyasının doğal koşullarıyla örtüşmez. Bu nedenle çocuk, öğretmenin açıklamasını kendi gözlemleriyle karşılaştırarak sorgular. “Amma da yalan” sözü, aktarılan bilginin yaşadığı çevrede geçerlilik taşımadığını ifade eder. Ardından dile getirdiği “Ya güneş gitsin göklerimizden ya gece” isteği ise karşılaştığı çelişkiyi kendi düşünme mantığı içinde açıklama çabasını yansıtır. Bu bağlamda coğrafi mekânın, çocuğun gözlemleriyle yetişkin bilgisini karşılaştırmasına ve yeniden değerlendirmesine imkân verdiği söylenebilir.

Çocukların henüz olgunlaşmamış bilişsel süreçleri, olayları ve kavramları eksik ya da yanlış yorumlamalarına neden olabilir. Şair, çocuğun bu tür çıkarımlarını işleyerek onun masumiyetini ve naif dünyasını ortaya koymuştur. “Büyümek” başlıklı şiirde mekân, bu durumun örneği olarak, özellikle işlem öncesi dönem çocuğunun algısıyla biçimlenir: “En küçük yeriymiş ülkemiz Uruguay/ Güney Amerika'nın/ Hayır diyorum anneme/ Koca koyunlarımız var bizim/ Koca sığırlarımız var değil mi? -Montevideo kenti,/ Küçük mü/ Söyle anneciğim/ Yüz bin kuşu var/ Yüz bin bulutu var göklerde” (Dağlarca, 1998: OP-30). Şiirde çocuk, ülkesinin büyüklüğünü “koca koyunlar”,

“koca sığırlar” ve “yüz bin kuş”, “yüz bin bulut” gibi somut unsurlarla anlamlandırır. Ülke yüzölçümü ile canlıların ya da doğadaki varlıkların büyüklüğü ve çokluğu arasında ilişki kurması, çocuğun bilişsel gelişim düzeyine özgü bir düşünme biçimine işaret eder.

Çocuksu duyarlılığı çocuğun dili ve düşünme biçiminde olduğu gibi şiirlerin anlatısal yapısında da görmek mümkündür. Yeryüzü Çocukları’ndaki şiirler manzum hikâye özelliği taşımaktan çok şiirin dokusuna bütünleşik biçimde yerleştirilmiş öyküleme unsurlarıyla dikkat çeker. Çocuk okur, bu öykülemeyi zihninde canlandırırken aynı zamanda mekân içinde gelişen olayların da bir parçası hâline gelir. Bu bağlamda mekân, olay akışıyla canlanan ve şiirin iç dinamiğini kuran etkili bir unsura dönüşür. Nitekim şair, “Hadi Hadi” şiirinde Kafkasya’yı anlatırken hayvanlarla avcılar arasındaki ilişkiyi oyun kurgusu içinde öykülemektedir: “Hep çocuk kalır/ Kabartay’ın Balkar’ın/ Hayvanları-Avcılara/ Günaydın derler/ Güle güle- Avcıları/ Şuraya buraya çağırırlar/ Güle güle-Avcılarla/ Saklambaç oynarlar/ Gülerek-Alaylarından usanır da avcılar/ Çıkmazlar evlerinden/ Gelirler Nalçık’ın kıyısına seslenirler/ Hadi Hadi” (Dağlarca, 1998: SP-42). Şiirde çizilen kurmaca dünyada, hayvanlarla avcılar arasındaki kovalamacanın ana mekânı Nalçık’tır. Hayvanların günaydın demesi, avcılarla saklambaç oynaması, çocuk okurun hayal dünyasına ve oyun algısına hitap etmektedir. Öte yandan şiirin başlığına da yansıyan “Hadi Hadi” ünlemi, çocuklara özgü oyun dilini ve meydan okuma tavrını metne taşımaktadır. Bu unsurlar, şiirde çocuksu duyarlılığın yalnızca içerik düzeyinde değil, anlatım biçiminde de kurulmasını sağlamaktadır.

Çocuklar için hayal ile gerçek çoğu zaman iç içe geçer. *Yeryüzü Çocukları*’nda bu yönüyle çocuksu duyarlılığın dikkat çekici örneklerini sunmaktadır. Bu şiirlerden biri hayalini gerçek gibi yaşayan ve annesini buna inandıramayan bir çocuğu konu almaktadır:

Korelya’da/ Ağaçlar yerlerini değiştiriyor/ Söylüyorum anneme gülüyor, inanmıyor ki-İşte diyorum/ Dün bu yanında değil miydi yolun/ Şu dev yapraklı ağaç? - İşte diyorum, şu dalları altı çatal/ Yan yana değil miydi sarmaş dolaş/ Öte yandan yedi çatalıyla? -Başkentimiz Petrozavodek’e döneriz akşamüstü/ Orman güler bana/Söyledin de ne oldu, der sanki (Dağlarca, 1998: SP-30).

Şiirde çocuğun ağaçların yer değiştirdiğine inanması, mekânı hayal gücü doğrultusunda algılayışını yansıtır. Çocuğun, bunu annesine anlattığı ancak annesinin inanmaması, çocuk ile yetişkinin aynı olayı farklı biçimlerde değerlendirdiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Dağlarca, çocuğun dili, düşünme biçimi ve hayal gücünden yararlanarak coğrafi mekânı çocuğun gerçekliğine uygun biçimde ele alır ve mekânın çocuksu duyarlılıkla yansıtır.

3.5. Şiirsel Coğrafyanın Kurgusu

Fazıl Hüsnü Dağlarca *Yeryüzü Çocukları*'ndaki şiirlerinde, değindiği ülkenin ayırt edici özelliklerini, kullandığı imgeler aracılığıyla dönüştürmüş ve mekânı yeniden kurmuştur. Şairin kurduğu bu şiirsel yerkürenin merkezinde, anlatının özneleri olan çocuklar bulunur. Çocuğun çevresini kuşatan kişiler arasında en belirgin olan annedir; onu öğretmen, baba ve kardeş imgeleri izler. Şiirlerinde geleneksel anlayışa uygun olarak anne sıklıkla şefkat ve aidiyeti, baba otorite ve güveni, öğretmense rehberliği temsil etmiştir. Ayrıca şiirde aile, ev ve okul gibi çocuğun yakın çevresine ait kavramlara yer verilmesi, okur ile metin arasındaki mesafeyi azaltmış, anlam dünyasının çocuk tarafından daha derinlikli biçimde kavranmasını kolaylaştırmıştır.

Dağlarca'nın, çocuğun varlığını ve kimliğini kendi coğrafyasıyla birlikte ele aldığı görülmektedir. Nitekim çocuğu tanımak, onun yetiştiği coğrafyayı ve bu coğrafyanın değerlerini de tanımayı gerektirir. Bu bağlamda şair, eserin sonunda yer alan "Ülkesini Yazamadığım Çocuklara" başlıklı şiirde söz konusu çocuklara doğrudan seslenir: "Sizler/ Darılmayın bana/ Yerlerinizi bulamamışsam... Yazamamışsam/ Güzel ülkelerinizi de/ Kızmayın e mi?" (Dağlarca, 1998: SP-53). Bu dizeler, şairin bütün çocuklara ve onların yaşadıkları coğrafyalara eserinde yer verme arzusunu ortaya koyarken, "Kızmayın e mi?" seslenişiyse benimsediği cana yakın ve çocuksu ton, hitap ettiği okurla samimi bir iletişim kurmasını sağlar.

Şiirlerin hitap kitlesi çocuklar olsa da yetişkin bakış açısının eleştirildiği de görülmektedir. Şiirlerde imgesel olarak yeniden inşa edilen ülkeler coğrafya, politik ve tarihî bir derinlik taşımaktadır. Bu tür çağrışımlar metni tek boyutlu bir çocuk edebiyatı ürünü olmaktan çıkarır yetişkin okurlara da seslenen çok katmanlı bir yapıya büründürür. "Uçurtma" adlı şiir bunun uygun bir örnektir:

Bir çocuk vardı cin gibi/ Liberyalıyım diye yazdı uçurtmasına/ Uçurdu-Öyle yükseldi ki alı yeşilli/ Yellere dayanamadı ip/ Birdenbire kopuverdi içinde maviliğin-Gitti gitti başıboş/ Nice dağlardan denizlerden/ Sonra indi bir yere/ Şimdi/ Anası Liberyalı çocuğun/ Her gün bir mektup yazar.-Oradan/ O bilinmeyen yerden bin yıldır/ Oğluna (Dağlarca, 1998: OP-16).

Şiir, çocuk okurlar için yalın ve kolay kavranabilir bir anlatı sunsa da arka planında özgürlük, aidiyet, kimlik ve ayrılık gibi politik ve tarihî çağrışımlar

lara açılan çok boyutlu bir anlam evreniyle yetişkinlere de yönelik mesaj vermektedir. “Uçurtma” adlı şiirde somutlaşan bu mekân kurgusu, şairin çocuk şiirlerine yansıyan genel mekân anlayışını da ortaya koyar. Şair, yer-yüzünü coğrafi ve politik sınırlarla parçalanmış bir alan olarak hayal etmez. Onun için dünya birbirini tamamlayan mekânlardan oluşan bütüncül bir yaşam alanıdır. Başka bir ifadeyle ülkeler ve şehirler birbirinden bağımsız mekânlar olmaktan çıkarak ortak bir dünyanın parçalarına dönüşür. Bu bakımdan şair, çocuksu duyarlılık aracılığıyla yetişkinlerin sınırlar ve kimlikler üzerinden kurduğu ayrıştırıcı dünya algısına karşı kapsayıcı bir perspektif geliştirmiştir.

Sonuç

Dağlarca’nın *Yeryüzü Çocukları* adlı eseri, çocuğun, coğrafi mekânları kendilerine özgü kültürleri ve halklarıyla birlikte tanımasını sağlayan edebî bir anlatıdır. Şairin esere verdiği isim, dünyanın farklı coğrafyalarındaki çocukları ortak bir yaşam alanında buluşturan evrensel bakış açısını yansıtır. Şiirlerde ülkeler, şehirler, denizler, nehirler ve diğer doğa unsurları, şiir dilinin gücü olan imgesel anlatımlarla yeniden inşa edilmiştir. Şiire oyun ve keşif duygusu katan bu anlatımlar çocuk okurun şiir dilinin sezmesine imkân verir. Mekân, çocuğun çevresini tanımasına, farklı coğrafyaları hayal etmesine ve dünyayı çok yönlü biçimde algılamasına katkı sağlayan işlevsel bir yapıya dönüşmüştür. Dağlarca, şiirlerinde mekânı çocuğun algı ve duygu dünyasına uygun biçimde kurgulayarak öğrenme ile estetik deneyimi bir araya getirmiştir. Bu yaklaşım sayesinde şiirler sevgi, barış, insan hakları, özgürlük ve evrensellik gibi değerlerin de çocuk okura doğal ve etkili bir biçimde aktarılmasına da aracılık etmektedir. Sonuç olarak *Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın*, bu eseriyle, küresel mekânı çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda şiirsel, imgesel ve eğitsel bir düzleme taşıdığı ve çocuklara ait şiirsel bir yer-küre kurduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- Aksan, Doğan (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Engin Yayınları.
- Akşehirli, Soner (2011). “Çocuksu Duyarlılık Kavramı Bağlamında Reşat Nuri Güntekin’in Gamsızın Ölümü Hikâyesi”. *Electronic Turkish Studies*, 6(3): 439-446.
- Altay, A. (2001). “Şiir Çevirisinde Çevrilemeyenler”. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18(1): 29-43.

- Bachelard, Gaston (2014). *Mekânın Poetikası*. Çev. Alp Tümertekin. İthaki.
- Benton, Michael (1978). "Poetry for Children: A Neglected Art". *Children's Literature in Education*, 9(3): 111-126.
- Carthew, Mark (2011). "Poetry in Motion? Reality Versus Rhetoric in Australian Children's Poetry". *Write4children: The International Journal for The Practice and Theories of Writing for Children and Children's Literature*, 3(1): 29-43.
- Cumming, Rachel (2007). "Language Play in The Classroom: Encouraging Children's Intuitive Creativity with Words Through Poetry". *Literacy*, 41(2): 93-101.
- Dağlarca, Fazıl Hüsnü (1998). *Yeryüzü Çocukları*. Milliyet Yayınları.
- Endres, Raymond J. (1963). "Children and Poetry". *Elementary English*, 40(8): 838-888.
- Gill, Sharon R. (2007). "The Forgotten Genre of Children's Poetry". *The Reading Teacher*, 60(7): 622-625.
- Groff, Patrick J. (1962). "Figures of Speech in Poems by Children". *The Elementary School Journal*, 63(3): 136-140.
- Hilberry, Marion (1972). "Children and Poetry". *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 12 (3): 129-136.
- İnce, Özdemir (2009). *Şiir ve Gerçeklik*. İmge Kitabevi.
- Karademir, Nadire (2021). "Abdurrahim Karakoç'un Şiirlerinde Coğrafi Öğeler". *JASS Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(88): 285-300.
- Kıbrıs, İsmet (2004). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinin İmgesel Dil Becerisine Katkısı*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Kıraç, Ekrem (1997). "Türk Halk Şiirinde Ritm, Ezgi ve Ninni Söyleme Geleneğinin Rolü". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3): 38-44.
- Kutlar, Fatma S. (2005). "Sa'dabad Şiirlerinde Mekân". *İlmi Araştırmalar*, 19: 93-118.
- Maynard, Sally, Davies, J. E. & Robinson, Rachel (2005). "Poetry for Pleasure: Promoting Poetry to Children in Public Libraries". *Journal of Librarianship and Information Science*, 37(1): 35-43.
- Oğuz, M. Öcal (1992). "Çocukların Sayışmaca Dünyası". *Milli Folklor*, 16: 24-29.

- Önal, Mehmet Naci (2002). “Türkçe’nin Eğitimi ve Öğretiminde Oyun Tekerlemelerinin Yeri ve Önemi”. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9: 1-17.
- Özünü, Ünsal (2001). *Edebiyatta Dil Kullanımları*. Multilingual.
- Sağlık, Şaban (2014). “Sözü Azaltmak: Şiire Yaklaşmak Sözü Çoğaltmak: Öyküye Yaklaşmak”. *Türk Dili*, 751: 116-125.
- Şimşek, Tacettin (2025). “Asaf Hâlet Çelebi’de Çocuksu Söylem”. *Türk Dili Özel Sayı*, 73/888: 45-53.
- Tavşan, Filiz, Tezer, Elif & Tavşan, Cengiz (2019). “Son Dönemdeki Çocuk Kütüphanelerinin Renk Tercihleri”. *SETSCI-Conference Proceedings*, C.10: 50-54.
- Yeşilyurt, Türkan (2010). *Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın Şiirlerinde Temalar*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Yivli, Oktay (2009). “Yahya Kemal’in Şiirinde Mekân”. *Türk Dili*, 696: 680-694.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship, or publication of this article.*